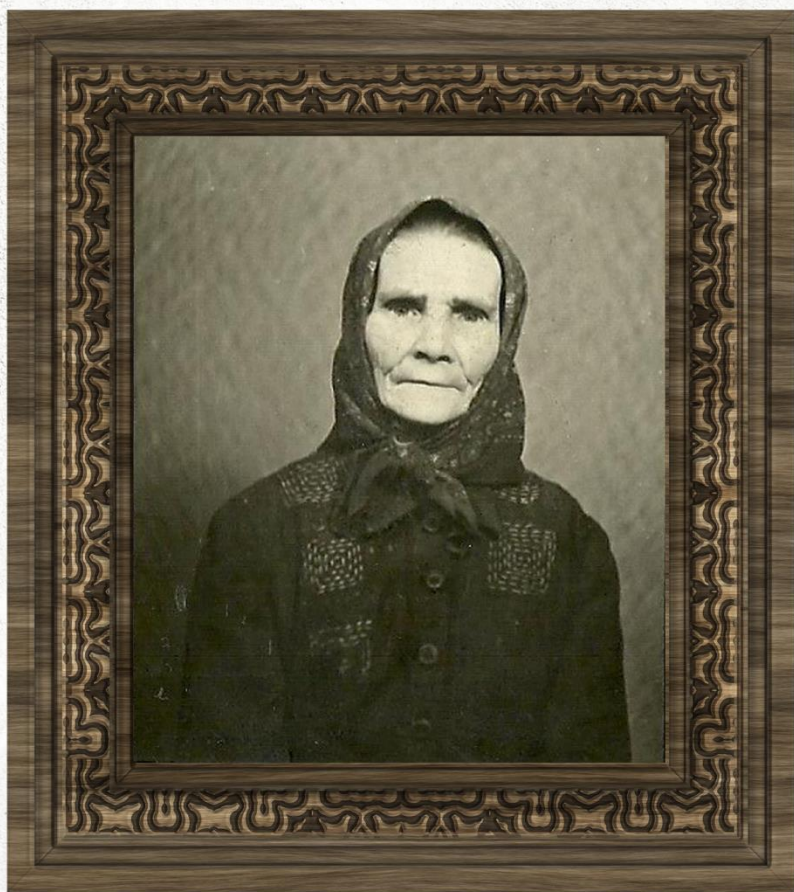


*Příběhy
mojí babičky*



Zuzana Muchová

Zuzana Muchová

Příběhy mojí babičky



Předmluva

Moje slovenská babička byla originál každým coulem. Moc si ji nepamatuju, protože zemřela, když mi bylo jedenáct a půl. To, co mi však utkvělo v mysli, bylo moc hezké, často úsměvné, dojemné i veselé. Mé vzpomínky sestávaly z takových rozmanitých útržků, něco jsem znala z vyprávění maminky, a tak jsem jednoho dne napsala první dva minipříběhy. Ty byly dlouho ukryté někde v šuplíku. Po mnoha letech mě napadlo sepsat všechny ty situace a různé příhodičky a pokusila jsem se zjistit o babičce co nejvíce. Maminka vzpomínala, a tak se nám povedlo vytáhnout z daleké minulosti vše, co se dalo. Je možné, že jsme na něco zapomněly, ale v dané chvíli už více udělat nešlo.

Snažila jsem se ze všech těch střípků a útržků vzpomínek sestavit různorodou mozaiku jednoho obyčejného života pozoruhodné ženy a jsem za to moc ráda. Doufám, že se mi to podařilo.

Jak se babička praštila do hlavy

Naše babička strašně ráda cestovala. Nebála se ničeho, byla by vlezla i ptákovi na ocas, jak říkávala. A proto není divu, že se ráda účastnila i našich dětských her.

Jednou šla s námi sáňkovat a maminka přikázala starší sestře, ať dává na babičku pozor. Běda, jak se jí něco stane. Babička byla jak věchýtek, snad proto byla tak čilá. Žádná přebytečná kila ji netížila. Vesele hopkala vedle nás v radostném očekávání věcí příštích. Konečně jsme všechny tři vylezly na kopec. Sestra měla lyže a fičela hned dolů. My dvě jsme se s babičkou hádaly, která z nás bude sedět vpředu a která vzadu. Babička nakonec prosadila svou a uvelebila se vpředu. Rozjely jsme se, a protože jsem přes ni neviděla, neočekávala jsem, že míříme přímo do sloupu. Taky jsem byla ještě maličká a neuměla jsem řídit. Babička se nesnažila nijak odvrátit nebezpečí, zřejmě se domnívající, že osudu nikdo neujde. A tak to skončilo parádním rozbitím její hlavy.

Cestou domů sestra plakala a naříkala, jak doma dostaneme a že už příště nikam babičku nevezme. Ta vedle nás cupitala a ani nedutala, vědouc, co nás doma čeká. A nemýlila se. Dostaly jsme všechny tři. Babička vynadáno a my dvě pár facek. Trvalo delší dobu, než naše maminka babičku s námi někam pustila.

Jak chtěla jít babička na maškarní bál

Moje babička byla strašně křehká osůbka. Neměřila ani metr padesát a vážila snad čtyřicet kilo. Ale energie měla v sobě plno a byla schopná všeho.

Schopná všeho ale taky byla naše souseďka, která byla asi o dvacet let mladší, ale zato větší a silnější, prostě „kus baby“. Chodívala k nám na televizi a říkali jsme jí také babička.

Jednou se s tou naší domluvily, že půjdou na maškarní bál. Souseďka bude představovat maminku a naše babička miminko. Náležitě se na to připravily, ušily si nějaké hábity, a nastal den D. Ještě naposledy si chtěly vyzkoušet, jak se budou na bále producírovat. Souseďka si oblékla svůj ohoz, babičku zabalila do jakési zavinovačky, ze které jí trčely jen nohy, vrazila jí do pusy cumel, posadila si ji na záda a hajdy na humna, kde se začala procházet. Babičce nakázala, ať vřeští jak děcko.

Snad byly její šaty moc dlouhé, nevím, ale jak tak chodila, zakopla, ztratila rovnováhu a obě spadly z metrové výšky do hnoje, který se tam tradičně nacházel. Babiččin řev zesílil, do toho přizvukoval sytý hlas souseďky. Díky tomu jsme je uslyšeli a mohli je zachránit, neboť nikdo do té doby netušil, co se děje.

A tak obě babičky místo na maškarní bál putovaly do vany.

Jak jsme s babičkou spadly s lavičkou

Naše babička měla pro strach uděláno. Vypadala sice jak nic, ale nedělala si z toho nic. Maminka si ji, když se vdala, vzala k sobě ze Slovenska na Moravu. Takže naše slovenská babička byla originál, jaký by se v širokém okolí nenašel. My jí říkaly „starká“.

Naše starká měla štěstí na padání a úrazy. Už jsem psala, jak jednou při sáňkování narazila hlavou do sloupu a jindy zase spadla do hnoje. Asi jí to bylo málo.

Jednou jsme s babičkou poklidně seděly na lavičce a povídaly si. My byly tenkrát malé – já a moje sestra. Sestra je o tři a půl roků starší než já, takže měla smůlu v tom, že jako starší a tudíž prý zodpovědnější, měla mít prý větší rozum.

Takže sedíme na lavičce, babička uprostřed. A tu ji napadlo to, co by nás, malé holky, nenapadlo. Začala se s lavičkou houpat. Asi tak, jako když se houpe člověk na židli. Chytla nás kolem ramen a povzbuzovala nás, ať se snažíme, protože sama to prý nezvládne. Nakláněly jsme se dozadu tak, abychom stály jen na zadních nožkách lavičky, zatímco přední trčely do vzduchu. Párkrát se nám podařilo zhoupnout sem a tam, ale nakonec to už bylo jen pořádné – TAM. Vyvrátily jsme se všechny tři dozadu a řvaly jsme jedna přes druhou, jak jsme se lekly. No a babička?

Tu to nepoučilo. Protože příště spadla z něčeho ještě zajímavějšího, ale to už je další příběh.

Babička na houpačce

Můj tatínek byl strašně šikovný a vynalézavý. Pořád nám dětem vytvářel něco pro potěšení. Jednou například takovou hru, kterou nazval – „KULENDA“. Princip spočíval v tom, že bednička z překližky s dvěma oválnými horními rohy měla dvojité dno a otvory s čísly. V pravém dolním rohu byla pružina, za pomoci které se vystřelila kulička a ta po oběhnutí nějaké dráhy zapadla do libovolného otvoru. Dnes jsou takovéto hry běžné, ale tenkrát to bylo myslím nadčasové.

Podruhé jsme od něj dostaly krásný dárek na Vánoce. Do nízké a široké bedničky, na jako by přírodní podklad, vytvořil dvě chatrče z papíru, které polepil rákosím. Byly tam i palmy, jejichž listy udělal originálně tak, že plechové vršky od piva v láhvích, které byly tenkrát zelené, v polovině ohnul k sobě a nasadil je po pěti na kmeny, které byly tvořeny kroužky z nějakého hnědého materiálu. Sádrové figurky zvířátek doplňovala soška nějakého domorodce, sedícího s překříženýma nohama, s bubínkem na klíně. Asi to byl šaman. Zkrátka, bylo to úžasné.

Jednou nám vytvořil houpačku. Opět ne jen tak ledajakou. Použil starou plechovou dětskou vaničku, jaká v té době byla běžná. Připevnil tam nějak naproti sobě dvě prkýnka na sezení. Vanička byla zavěšená na tlusté větvi vysokého ořechu pod našimi okny.

Babička ho celou dobu se zájmem sledovala. A už se zřejmě viděla na houpačce. My se sestrou byly tenkrát malinké holčičky, pro nás ta malá vanička stačila. Babička byla drobounká stařenka, neměla ani padesát kilo. Ji by to snad taky uneslo. Jenže ona to chtěla vyzkoušet opět s námi. A to se nelíbilo mamince. Protože byla Slovenka, mluvila s ní vždycky svou rodnou řečí a v úctě jí vykala. To my jí tykaly a mluvily jsme různě podle situace, česky i slovensky.

Maminka začala hořekovat a lamentovat:

„Mama, aký čert vám to zasa nahovoril? Čo vás to za šľaka potrafilo, že sa chcete vteperiť (vlézt – pozn. autorky) s dievčatami do takej malej vaničky? Stále ste potlčená, ste ako malé dieťa. Máte vy rozum?“

Mama rozum nemala. Nedala si povedať, pardón, nedala si povědět.

Trvala tvrdošijně na svém, a tak jsme se všechny tři skutečně do té vaničky „vteperily.“

Tatínek nás rozhoupal a my začaly radostně výskat a jásat. Ne nadlouho ovšem. Houpačka zatěžkávací zkoušku nevydržela. A tak se stalo to, co maminka s hrůzou předvíдалa. Dráty na větvi se uvolnily, a my najednou dopadly i s houpačkou tvrdě na zem. Radostný výskot se proměnil v řev, ve kterém bylo všechno, úlek i bolest.

Válely jsme se v jednom chumlu, tři řvoucí bytosti, málem by jeden nepoznal, komu která ruka, noha, patří. Maminka měla chuť nás sice zpohlavkovat i s babičkou, ale nakonec se jala ošetřovat naše

rány na těle i na duši. A tak na nás opravila to, co bylo potřeba, zatímco tatínek opravil houpačku. Příští zatěžkávací zkoušku už jsme vykonávaly opatrně a asi s úspěchem, protože si už na žádný další pád z houpačky nepamatuju.

Kde je babička?

Naše babička byla opravdu strašně hodná. Spávala se mnou a se sestrou v podkrovním pokojíčku, starala se o nás, když byla maminka v práci, vypravovala nás do školy a pofoukala nám každou bolístku. Modlila se s námi a já, když jsem šla do školy a do náboženství, uměla jsem modlitbičky jen slovensky. Tenkrát bylo náboženství běžné a normální, to až později komunisti zakázali a kdo se tím neřídil, měl velké problémy.



Naše rodinka

Jednou jsme šli s celou rodinou na procházku, povídali jsme si různě, a tu jsme zjistili, že nemáme babičku. Místo pěti jsme byli najednou čtyři.

„Mama, kde ste?“ začala volat maminka slovensky.

„Stará mama, stará mama!“ volaly jsme se sestrou unisono.

„Starká!“ řval tatínek jak pardál.

Překřikovali jsme jeden druhého, ale bylo to houby platné. Babička zkrátka zmizela.

„Ticho!“ zavelel náhle tatínek a všichni jsme zmlkli. „Jak můžeme starku slyšet, když tu ječíme, jak potrhlí? Buďte chvíli potichu, ječet budu jenom já.“

Skutečně ječel jenom on a občas i zapískal. Mělo to úspěch. Zdálo se nám, že se odněkud ozývá babiččin vzdálený hlásek. Vydali jsme se po zvuku a věru jsme šli dobrý kilometr zpět. A pak už jsme slyšeli ten hlásek zřetelněji.

„Mama, kde ste, pre boha živého?“ zvolala maminka.

„Tu som,“ ozvalo se někde dole u její nohy.

Vykulili jsme oči, zarazilo nás to, ale pak jsme začali jednat. Rozhrnuli jsme trávu, lupení a všelijaké listy na kraji cesty a už jsme to viděli. Babička seděla v příkopě. Ta byla dosti hluboká a babička, která se natahovala na maliny za příkopem, do něj sjela a listí se za ní zavřelo.

„Mama, máre šedivie, nestalo sa vám nič?“ strachovala se maminka.

„Nič, Matilka, len som sa zľakla“, odpověděla babička.

A proč hned nevolala o pomoc? To nám později taky vypověděla. Nejdřív se lekla a trvalo chvíli, než se vzpamatovala. Pád do příkopu byl nečekaný a ona zůstala sedět chvíli omráčená. Jen držela v hrsti ty nasbírané maliny, které jí tam kupodivu zůstaly skoro všechny. Napadlo ji, že jak se bude škrábat ven, stejně by jí skoro všechny popadaly, a tak je raději snědla. No a mezitím my už odešli notný kus cesty, a když jsme ji potom jeden přes druhého volali, tak jsme ji přes svůj řev neslyšeli.

Všechno dobře dopadlo, babičku jsme vytáhli a naštěstí velký úraz ani otřes neutrpěla. Tentokrát se ani nepraštila do hlavy, jak už to bylo jejím zvykem, ale zato si odřela nohu a do toho se jí dostal asfalt. Museli jsme se proto vrátit a nohu jí ošetřit a vydezinfikovat. A tak tento den skončil předčasně náš výlet.

Babička vzpomíná

Babička nám často vyprávěla, jaký měla život. Byla obdivuhodná v tom, že si nestěžovala, nenaříkala, jen to konstatovala a příhody, které jistě nebyly k smíchu, později dokázala v humor obrátit a vykreslila je takovým stylem, že jsme se tomu všichni smáli.

Babička se narodila koncem devatenáctého století. Vyrůstala v malebné slovenské vísce. Měla hodně krušný život. Ovdověla velice mladá a vychovávala svých sedm dětí sama. Tři jí umřely ještě jako miminka, jinak by jich bylo deset. Prožila první i druhou světovou válku.

Celá rodina bydlela v podnájmu u jedné paní v ubohém domečku, kde obývala jednu místnost. Paní domácí byla na babičku velice zlá a využívala její závislosti na ní, protože věděla, že by se jinak rodina ocitla na ulici. Já už přesně nevím, co babička říkala, ale myslím, že musela mimo jiné taky obdělávat chudé políčko paní domácí a různě jí posluhovat. To si ale pamatuju, jak říkala, že ji paní domácí už jednou natolik dožrala, že se jinak hodná a poddajná babička vzepřela, něco peprného jí řekla a nakonec zvedla sukně a vystrčila na ni holý zadek. Z toho usuzuju, že kalhotky se v té době asi nosily velmi málo.

„Ukázala som jej holú riť,“ vyprávěla nám babička spokojeně.

Nevím už, jak na to domácí reagovala, faktem však zůstává, že to s ní babička a celá rodina neměli lehké a museli překousnout mnohé.

Nastala druhá světová válka. Bylo to velice těžké období, kdy jeden už dospělý babiččin syn Vojta musel jako příslušník „Slovenského štátu“ narukovat do německé armády. Druhý, Janko, byl u partyzánů, kde později padl, když se snažil zachránit celou jednotku zadržením postupujícího německého oddílu.

To se však rodina dověděla mnohem později. Stala se však jiná věc v tehdy tak dramatické době. Syn, který nastoupil k německé armádě, zběhl a jednou v noci zaklepal na okénko domku.

A tu se ukázalo, jak dokážou lidi držet při sobě, přes všechny nesrovnalosti a rozepře. Protože tehdy babička musela svému synovi pomoci, a to ne ledajak. Musela poprosit paní domácí, a tak ukryli Vojtu do komína, kde strávil celý zbytek války. Byl to velký komín, ve kterém se udívalo maso. Jak dokázal mezi kusy visícího masa tak dlouho vydržet, dodnes nepochopím.

Prožívali všichni veliký strach z prozrazení, protože se k nim ještě ke všemu nastěhovali příslušníci slovenské armády. Z prozrazení nejen toho, že ukrývají zběha, ale také z toho, že má babička syna u partyzánů. Maminka byla tehdy malá a do dneška vzpomíná, jak ji dva němečtí vojáci poslali někam s konvičkou pro mléko a jak ji po cestě zastihla střelba, jak kolem ní létaly kulky, jak se vylekala a upadla a rozlila skoro všechno mléko, které se jí nalilo i do botky. Jak se bála vrátit bez mléka. Ale taky, jak někdy ti vojáci byli i hodní a jak se k ní občas ten jeden hezky choval a dokonce se rozplakal, když si vzpomněl, že má doma taky takovou holčičku.